

e-post: registrator@ltu.se

Yttrande över förslaget om ett nationellt professionsprogram (U2024/01380)

Luleå tekniska universitet har tagit del av förslaget om ett nationellt professionsprogram (U2022/02319n och U2023/01870). Nedan följer en sammanfattning av Luleå tekniska universitets remissvar samt kommentarer i enskilda delar av remissen, strukturerat utifrån remissens rubriker.

Sammanfattning

Luleå tekniska universitet ser ett flertal positiva aspekter angående utformandet av professionsprogrammet. Det är positivt att staten satsar på att utveckla professionerna som är yrkesverksamma inom förskola och skola genom kompetensutveckling som innefattar bredd, fördjupning och specialisering. Vidare anser Luleå tekniska universitet att det är bra att ordinarie kursutbud (fristående kurser och magisterutbildning) vid lärosäten (inom många områden som berör skolprofessioner) räknas som meriterande. Det är rimligt att det är yrkesverksamma rektorer, lärare och förskollärare med legitimation som omfattas av professionsprogrammet. Luleå tekniska universitet anser att det är betydelsefullt att professionsprogrammet fokuserar på att utveckla lärares och förskollärares ledarskap i undervisning och kunskap i olika undervisningsmetoder. Det är positivt att professionsprogrammet ger möjlighet att kombinera akademiska kurser, kollegialt lärande och praktisk forskning. Det är av vikt att lärare och rektorer kan ställa högre krav på att få delta i kvalitativ kompetensutveckling som är meriterande och/eller behörighetsgivande. Positivt är också att meriteringsnivåerna i en förlängning kan kopplas till progression i yrket (exempelvis förstelärare) och att Skolverket administrerar lärarlegitimation och meriteringar i de olika nivåerna. Luleå tekniska universitet anser att det är ett bra förslag att det bildas en styrgrupp för professionsprogrammet samt arbetsgrupper, exempelvis om uppdragsutbildningen VAK. Viktigt är dock att säkerställa att det finns representanter från lärosäten och skolhuvudmän samt Skolverket och att det finns en geografisk spridning på representanterna.

Luleå tekniska universitet konstaterar att det även finns utmaningar med professionsprogrammet. Utmaningarna berör **tillgång och omfattning av resurser** hos

lärosäten och skolhuvudmän. Lärosätens utbildningsplatser är begränsade och ökad statlig finansiering för lärosäten behövs för att kunna utöka/förändra/skapa kursutbud som matchar skolprofessionernas behov och för att skapa en organisation för att göra behovsinventeringar hos skolhuvudmän.

Luleå tekniska universitet ser en risk att professionsprogrammet kan påverka **likvärdigheten** i relation till resurser så som lärartäthet, legitimerade lärare och skolhuvudmäns möjligheter att låta lärare delta i programmet där mindre skolhuvudmän kan ha svårare att delta. Vidare anser Luleå tekniska universitet att lärarbrist riskerar att underminera professionsprogrammet. Skolhuvudmän med få behöriga lärare har färre möjligheter att delta i professionsprogrammet. Ovanstående innebär att professionsprogrammet riskerar skapa kvalitetsskillnader mellan olika skolhuvudmän. Det finns även en risk att likvärdighet begränsas i relation till vilka lärosäten som ger kurser inom professionsprogrammet. Därför är det av vikt att ha en spridning av lärosäten i hela landet som medverkar i professionsprogrammet.

Luleå tekniska universitet anser att **skolhuvudmannens roll** i framtagandet av professionsprogrammets innehåll är oklart beskrivet. Skolhuvudmän bör involveras i detta arbete, så att skolprofessionernas behov kommer fram och blir centrala delar i professionsprogrammet. En ökad samverkan mellan Skolverket, lärosäten och skolhuvudmän förordas, så att professionsprogrammet blir framgångsrikt.

Professionsprogrammet omfattar **kollegialt lärande** på skol- eller förskolenivå och detta arbete leds av rektor. Det finns oklarheter i hur denna del av professionsprogrammet ska genomföras och om det finns någon styrning där. Luleå tekniska universitet efterfrågar riktlinjer om vilken roll lärosäten kan/ska ha i den kollegiala delen av professionsprogrammet. Det behöver också tydligare framgå hur det säkerställs att lärare och förskollärare samt rektorer blir involverade i kompetensutvecklingen genom kollegiala processer. Eftersom professionsprogrammet kommer att vara så pass omfattande för skolor och förskolor finns det en farhåga att det kollegiala systematiska kvalitetsarbetet som leds av rektor kommer att påverkas negativt så att rektors handlingsutrymme för att leda utveckling vid den egna enheten kan begränsas. Det pågår redan idag framgångsrik samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän, på lokal, regional och nationell nivå och det finns en farhåga att det kommer att bli konkurrerens om vilka initiativ som ska prioriteras när professionsprogrammet införs.

Rådet för professioner har endast en representant från norra Sverige (Umeå) och detta anser Luleå tekniska universitet vara ett problem som behöver åtgärdas inför rådets fortsatta arbete. Det är viktigt ur en likvärdighetsaspekt att det finns representanter från hela landet.

Nedan följer specifika kommentarer utifrån rubriker

3. Skolverkets författningsförslag med kommentarer avseende ett nationellt professionsprogram

Villkor för meritering till meriteringsnivå 3 (särskild meriterad)

§4 I meriteringsnivå 3 anges att forskarutbildad lärare ska vara yrkesverksam på minst halvtid som lärare (nivå 3). Skolhuvudmän bör få bestämma hur en disputerad lärares kompetens används i verksamheten. Om den bestämmelsen inte finns underlättar det för kombinationstjänster mellan universitet och skolhuvudman.

Förslag till förordning om ändring av förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk

§12 Myndigheten ska ansvara för det nationella professionsprogrammet. Hur säkerställs att professionsprogrammet genomförs i samverkan mellan Skolverket, lärosäten och skolhuvudmän, när Skolverket står som ensam ansvarig?

Kommentar till Skolverkets förslag till förordning om nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet

§3 Oklara beskrivningar vad som gäller angående behörighet till forskarutbildning. Många forskarutbildningsämnen har magisterutbildning som behörighetskrav och inte masterutbildning. "Skälet till att Skolverket anser att det ska krävas 60 högskolepoäng på grundnivå eller avancerad nivå är att ett av syftena med professionsprogrammet är att fler lärare ska bli behöriga för forskarstudier. Lärare eller förskollärare kan, förutsatt att de är behöriga, välja att läsa 60 högskolepoäng i en magisterexamen, som kan byggas på till en masterexamen om 120 högskolepoäng och på så sätt bli behöriga till forskarutbildning (meriteringsnivå 3)."

6 § "meddela närmare föreskrifter om vad som krävs för att utbildning eller praktknära forskning ska anses vara meriterande enligt denna förordning". När ska dessa föreskrifter meddelas och hur ska de tas fram?

4. Ramverk för ett nationellt professionsprogram

Det finns många spekulationer om framtiden: "inom en överskådlig framtid", på sikt en plattform för beprövad erfarenhet som ska utvecklas (s. 38), meriteringssystemet kan i framtiden kopplas ihop med förstelärare (s. 38–39), samt meriteringssteg införs mellan steg 2 och 3. Hur ska detta realiseras?

5. Innehåll i en nationell struktur för kompetensutveckling och för lärare och förskollärare

En nationell struktur för kompetensutveckling för lärare och förskollärare

Figur 4. I figuren visas ingen koppling mellan kurser och utbildningar och praktknära forskning. Detta bör förtydligas.

Lesson study och Learning study

Specifika metoder som Lesson study, Learning study och Den utforskande spiralen nämns, men det finns många fler metoder som är relevanta, till exempel aktionsforskning och designforskning. Det är en nackdel att skriva fram vissa metoder och inte andra.

6. Meriteringsnivåer och villkor för meritering

Villkor för meriteringsnivå 2

Oklara beskrivningar vad som gäller angående behörighet till forskarutbildning – magister eller master.

Första gången den obligatoriska kursen VAK nämns. Det är sent i texten som det förklaras vilken kurs som ska ingå som obligatorisk och vad den innehåller.

7. Hur meriteringsvillkoret undervisning av hög kvalitet kan bedömas

Förslag och bedömningar

“I övrigt är tillgången till universitetslärare och lärare med kompetens för observationer och bedömningar av forskollärares och lärares undervisningskicklighet på vetenskaplig grund starkt begränsad”. Vad grundar sig detta på?

Förslag: Uppdrag om att planera för uppdragsutbildningen VAK lämnas till en arbetsgrupp inom ramen för en ny struktur för samarbete mellan Skolverket och universitet och högskolor.

En arbetsgrupp som ska arbeta med VAK ska bildas. Här vore det önskvärt att även representanter från skolhuvudmän ingår.

I detta ärende har rektor Birgitta Bergvall-Kåreborn beslutat. Handläggare Maria Krantz har föredragit.

Sakkunniga har varit:

Ulrika Bergmark, Professor i pedagogik och ULF-samordnare, institutionen för Hälsa, lärande och teknik, Luleå tekniska universitet.

Sara Cervantes, Universitetslektor i pedagogik och utbildningsledare magisterutbildningen i utbildningsvetenskap, institutionen för Hälsa, lärande och teknik, Luleå tekniska universitet.

Ulrika Bergmark och Sara Cervantes har i ärendet samrått med Annbritt Palo, biträdande huvudutbildningsledare och Jenny Jäger, huvudutbildningsledare vid institutionen för Hälsa, lärande och teknik, Luleå tekniska universitet.